

מסביב לפרשה

דברים: בישולי נוכרים

הרב יואב פלדמן

דברים ב, כח

אֶל בְּכֶסֶף תִּשְׁבְּרֵנִי וְאֶכְלֵתִי וּמִים בְּכֶסֶף תִּתֶּן לִי וְשִׁתִּיתִי וְרַק אֶעֱבֹרָה בְּרַגְלִי

עבודה זרה לה, ב

מתני'. ואלו דברים של עובדי כוכבים אסורין ואין איסורן איסור הנאה: חלב שחלבו עובד כוכבים ואין ישראל רואהו, והפת והשמן שלהן. רבי ובית דינו התירו השמן. והשלקות,

והשלקות. מנהני מילי? א"ר חייא בר אבא אמר רבי יוחנן, אמר קרא: אוכל בכסף תשבירני ואכלתי ומים בכסף תתן לי ושתיתי, כמים - מה מים שלא נשתנו, אף אוכל שלא נשתנה. אלא מעתה, חטין ועשאן קליות ה"נ דאסורין! ואלא כמים - מה מים שלא נשתנו מברייתן ע"י האור, אף אוכל שלא נשתנה מברייתו ע"י האור. מידי אור כתיב? אלא מדרבנן, וקרא אסמכתא בעלמא. אמר רב שמואל בר רב יצחק אמר רב: כל הנאכל כמות שהוא חי - אין בו משום בישולי עובדי כוכבים. בסורא מתנו הכי. בפומבדיתא מתנו הכי, אמר רב שמואל בר רב יצחק אמר רב: כל שאינו נאכל על שולחן מלכים ללפת בו את הפת - אין בו משום בישולי עובדי כוכבים. מאי בינייהו? איכא בינייהו: דגים קטנים, וארדי, ודייסא

רש"י עבודה זרה לח, א

מדרבנן - שלא יהא ישראל רגיל אצלו במאכל ובמשתה ויאכילנו דבר טמא.

רמב"ם הלכות מאכלות אסורות יז, ט

ויש שם דברים אחרים אסרו אותן חכמים ואף על פי שאין לאיסורן עיקר מן התורה גזרו עליהן כדי להתרחק מן העכו"ם עד שלא יתערבו בהן ישראל ויבאו לידי חתנות, ואלו הן: אסרו לשתות עמהן ואפילו במקום שאין לחוש לזיון נסך, ואסרו לאכול פיתן או בישוליהן ואפילו במקום שאין לחוש לגיעוליהן.

פתחי תשובה יורה דעה סימן קיג

(א) שהוא חי עבה"ט של מהרי"ט ז"ל שכתב דעיקר הגזירה היתה משום חתנות כו' וע' בס' תפארת למשה שכתב דלפי טעם זה שרי בישול של מומר דמשום חתנות ליכא (עיין לעיל ר"ס קי"ב מ"ש שם) אלא שהיה עוד טעם מבואר בב"י דשמא יאכילנו דברים אסורים ולפ"ז גם בישול של מומר אסור דהוי ככופר לכל התורה כולה ושמא יאכילנו דברים האסורים ע"ש ולפ"ז ה"ה מומר לחלל שבת בפרהסיא או לכל התורה כולה חוץ משתים אלו דדינו כעובד כוכבים כדלעיל סי' ב' ס"ה ולקמן סי' קי"ט גם כן בישולו אסור:

שו"ת יביע אומר חלק ה - יורה דעה סימן יד"ה ה. והלום

אלא דמ"מ מ"ש התפארת למשה דבמומר ליכא איסור חתנות, צ"ע מדקי"ל בסי' קכד דמומר עושה י"נ במגעו, וסתם יינם נאסר משום בנותיהן, וכן בטור סי' קיב הזכיר ביחד דין סתם יינם עם פת ובישולי עכו"ם דהוי משום חתנות. ועוד דבקרא דאיסור חתנות כתיב כי יסיר את בנך מאחרי, ואין מקרא יוצא מידי פשוטו דר"ל שיסיר את בנו מאחרי ה', וה"נ במומר. עכת"ד. אולם לפמש"כ לעיל אתי שפיר, דדוקא ביינם דאיכא נמי טעמא דניסוך אסרו במומר, משא"כ בפתם ובישולם שלא נאסר אלא מטעם חיתון, וכיון שאין איסור חיתון במומר כלל, וכנ"ל, לא נאסרו פתו ובישולו. ומאי דמייתי מפשוטו של מקרא דכתיב כי יסיר את בנך וכו', שפיל דסיפיה /לסיפיה/ דקרא, דכתיב ועבדו אלהים אחרים. וכדאמרינן נמי בע"ז (לו'): וכולם משום ע"ז גזרו בהן, ובמומר לחלל שבת ליכא ה"ט. [וע' בתשו' הרדב"ז ח"ה ב' אלפים וקל"א וקל"ב וצ"ע] ואף במומר לע"ז כל שלא המיר דתו ונטמע בין הגויים, מסתמא אינו מחנך בניו בתורת ע"ז, ואין בתו נאסרת להתחתן עם ישראל, וכמש"כ לעיל.

שו"ת ציץ אליעזר חלק כב סימן מד

ואפשר שיש הבדל בין שני הטעמים הללו במהות האיסור, שאם משום חתנות אין בישולי עכו"ם חתיכה דאיסורא, אלא שאסרו משום חתנות, משא"כ אם משום שלא יאכילנו דבר טמא, פירוש, שחכמים גזרו שגם אם העכו"ם מבשל דבר טהור ג"כ נאסר, משום גזירה. - ולכן ה"ז כחתיכה דאיסורא ממש.

ויתכן, שבזה יש לבאר המחלוקת אם כלים שבישל בהם עכו"ם צריכים הכשר או לא, שאם האיסור הוא משום חתנות אין הכלים נאסרים, ויעוין בביאור הגר"א שם סק"מ שכתב על הסוברים שאין צריכים הכשר, דל"ש חתנות עיין שם, אבל אם משום שלא יאכילנו דבר טמא ה"נ כחתיכה דאיסורא, לכן גם הכלים צריכים הכשר.

עבודה זרה לח, א

א"ר יוחנן: כל שהוא כמאכל בן דרוסאי - אין בו משום בישולי עובדי כוכבים

רא"ש מסכת עבודה זרה פרק ב סימן לב

ראיתי מי שאסר תבשיל שבשלו עובד כוכבים כמאכל בן דרוסאי וגמרו ישראל. וראיתו מדשרינן היכא שבשלו ישראל כמאכל בן דרוסאי וגמרו עובד כוכבים ואין בו משום בישולי עובד כוכבים. אלמא חשיב כמבושל ואין בישול אחר בישול. ול"נ דלהקל עשאוהו כמבושל ולא להחמיר. כדאמר גבי קרובי בישולא דקרובי בישולא דעובד כוכבים לאו מילתא היא לאסור בהניח ישראל וקרובי בישולא דישראל מהני להתיר בהניח עובד כוכבים. אף על פי שאי לא הפך ביה הוה בשיל.

שו"ת ציץ אליעזר חלק כב סימן מד

ואולי יש לבאר בזה גם המחלוקת דאם בישל העכו"ם כמאכל בן דרוסאי וגמרו ישראל שהמחבר שם בס"ט כתב שיש לאסור אלא א"כ הוא ערב שבת, והרמ"א כתב שיש מתירין - - והיינו שאם בישול עכו"ם הוא כחתיכה דאיסורא הרי התבשיל נאסר כשבישל העכו"ם כמאכל בן דרוסאי, כי האיסור להיכן הלך, אבל אם האיסור הוא משום חתנות לא נעשה כחתיכה דאיסורא, והואיל וגמרו ישראל והוא אוכל מה שהישראל גמר שוב אין בזה גזירה של חתנות - - וזה הטעם למתירין בשפחות דל"ש חתנות, וע"ע בביאור הגר"א שם - - אולם כשבישל עכו"ם בבית ישראל. כשאינם עבדים או שפחות, ע"ז דן כת"ר, ואולי יש מקום להסביר המחלוקת גם בענין זה. ואכמ"ל.

שולחן ערוך יורה דעה הלכות מאכלי עובדי כוכבים סימן קיג סעיף ז

אין שגירת (פי' הבערה. ובערו והשיקו (יחזקאל לט, ט), תרגום ויהוון שגרין) התנור מועלת אלא בפת, אבל בשאר המתבשלים אין שגירת התנור ולא הדלקת האש מעלה ומוריד, אלא ההנחה דווקא. לפיכך הרוצה לבשל במחבת בתנור של עובד כוכבים, צריך שיתן ישראל המחבת לתוך התנור, למקום הראוי להתבשל בו. הגה: ויש חולקין וסבירא להו דהדלקת האש או חיתוי בגחלים מהני לענין בישול כמו לענין פת, וכן נוהגין. (הגהות ש"ד ובארוך ובמרדכי פא"מ). ואפילו חיתוי בלא כוונה מהני ומועיל. וי"א דאפילו לא חיתה ישראל ולא השליך שם קיסם, רק שהכותית הדליקה האש מאש של ישראל, שרי (או"ה שם בשם מהר"ם).

שו"ת אגרות משה יורה דעה חלק ד סימן מח

בדבר פאטייטא טשיפס, צריך לברך בורא פרי האדמה, שיש לו דין ניכר הפרי אף שנשתנה המראה ע"י השמן שנתבשל בו. אך צריך לידע שנתבשלו בשמן כשר, וכשלא ידוע אסור דשמא נתבשל בשומן אסור. ואם יש בהו איסור בישול עכו"ם כשידוע שהוא בשומן כשר - אם הידיעה הוא ע"י השגחת אדם ירא שמים יש לסמוך שגם על זה משגיח לתקן שלא יאסר מדין בישול עכו"ם. אבל אם האמת שלא השגיח על זה ונתבשלו ע"י עכו"ם, אין בזה היתר ברור. והוא כמו כל דבר הנעשים בבתי חרושת שיש אומריין טעמים להקל וכן נוהגין רוב העם, ובאיסור זה שהוא דרבנן אין למחות באלו שמקילין

שו"ת מנחת יצחק חלק ג סימן כו ד"ה ו. עוד

ו. עוד להנ"ל בענין בישול עכו"ם. במה שיש טוענים, שכל מה שנתבשל בבית חרושת, אין בו משום בישול עכו"ם, מפני שאין מכירים את מי שבשלו, היש לזה יסוד בהלכה, עכ"ד.

הנה יש קצת מקור לזה בספר ברכי יוסף (יו"ד קי"ב אות ט') בשם המהרי"ט צהלון, אבל ל"ה כן אליבא דהלכתא, כמ"ש הברכ"י שם, אכן היכא שמתבשלים ע"י קיטור, יש גדולי האחרונים שס"ל דאין בזה בישול עכו"ם, ועי' בדרכ"ת (יו"ד סי' רי"ג סקט"ז), וחזי לאצטרופי גם הנ"ל

שו"ת שבט הלוי חלק ב סימן מד

בענין שתיית קפה של גוים אם יש בו איסור בשול עכו"ם בזמן הזה, ואם יש הבדל בין קפה סתם לבין נס קפה. הנה בעצם השאלה כבר דברו בו הרבה, וראש המדברים בזה הגאון פר"ח סימן קי"ב ס"ק י"ז ובסימן קי"ד ס"ק י"ז ושם כתב להתיר מתרי טעמי חדא דאעפ"י דעולה עש"מ ואף על גב דאינו נאכל כמו שהוא חי מכ"מ כיון דאינו ללפת הפת אינו באיסור בשול גוי, ועוד דכמו שכ' תוס' ע"ז ל"א ע"ב דכי היכי דבטל התבואה למים לענין ברכת שהכל ה"נ לענין בשול גוי. וזה הטעם שייך נמי לענין קפה זה דעת הפר"ח.

שו"ת יחווה דעת חלק ד סימן מב

בסיכום: מותר לשתות קפה של גוים, ואין לחוש בזה לאיסור בישולי גוים. וכתבו האחרונים שכן פשט המנהג בכל המקומות. ואם הלכה רופפת בידך צא וראה היאך הצבור נוהגים ונהוג כן. והרוצה להחמיר על עצמו תבוא עליו ברכה. והנוסעים במטוס של חברה לא יהודית, שיש לחוש שהשתמשו בכוסות של הקפה בחלב של גוים, נכון שישתו הקפה בכלי זכוכית, שאינם בולעים ואינם פולטים. ואם אי אפשר יש להקל בשעת הדחק אף בכוסות של פורצליין וכיוצא בזה.